

Vključevanje gospodarstva občine Ljubljana-Šiška v mednarodno delitev dela

Z resolucijo o politiki izvajanja družbenega plana občine Ljubljana-Šiška za obdobje 1981—1985 v letu 1983 so bile začrtane naslednje naloge na področju ekonomskih odnosov s tujino:

— izvoz na konvertibilno področje realno povečati za 15 % v primerjavi z letom 1982,

— uvoz iz konvertibilnega področja ohraniti na isti ravni kot v letu 1982,

— pospeševati devizne prilive,
— povečati število izvoznikov in pritegniti k sodelovanju predvsem drobno gospodarstvo.

Navedene naloge smo v letu 1983 dokaj uspešno izvajali, vendar je potrebno takoj poudariti, da je gospodarstvu to uspelo z izjemnimi napori, saj se je srečevalo z vrsto težav.

Pogoji zunanjetrgovinskega poslovanja v letu 1983 so bili pretežno določeni z administrativnimi ukrepi.

V prvem četrtletju 1983. leta je bil na področju izvozno-uvoznega poslovanja v veljavi začasni režim reguliran z »mini« deviznim zakonom. Enotna merila za razpolaganje z devizami so bila znana šele konec meseca marca, šele čez nekaj časa pa so prišla navodila za izvajanje tega dokumenta, tako da je področje ekonomskih odnosov s tujino v celotnem prvem polletju urejala administracija. Razen tega je administrativna regulativa veljala v celoti še za naslednja področja:

— možnost prijavljanja izvozno-uvoznih poslov (trije odloki zveznega izvršnega sveta),

— možnost razpolaganja z devizami OZD (Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o deviznem poslovanju, uredba, dva odloka in akti SISEOT),

— načini in možnosti p'čevanja s tujino (uredba, dovoljenja zveznega sekretariata za trg in dovoljenji SRS),

— uveljavljanje sistema izvoznih stimulacij (odlok ZIS, republiški zakon in merila SISEOT),

— kreditni odnosi s tujino (posebna dovoljenja Narodne banke),

— kriteriji za določanje deleža deviz, s katerim razpolagajo v OZD (kriteriji SISEOT SFRJ, samoupravni sporazum in dogovor).

Ko so OZD ocenjevale vplive administrativnih posegov na zunanjetrgovinsko poslovanje v letu 1983, so ugotavljale naslednje:

— pretoki surovin in repromateriala na jugoslovanskem tržišču so bili marsikje pretrgani,

— izvažalo se je preveč surovin oziroma izdelkov najnižje stopnje obdelave, kar v OZD ocenjujejo kot posledico sedanjih republiških deviznih bilanc, katere bi morale nujno zamenjati bilance dejavnosti oziroma reprodukcijskih celot,

— problematika domače nabave in uvoza, kjer so nastopali zastoji tudi zaradi občasne devizne nelikvidnosti bank, se je zaostriila z vsesplošnim pojavom zahtevkov po devizni participaciji in dinarskem sovlaganju s strani dobaviteljev ter z nerednimi dobavami vhodnih materialov močno poslabšanih kvalitet,

— pereča devizna nelikvidnost,

— uvozne omejitve,

— manjši priliv deviz od ustvarjenega izvoza (prilivi iz dežel v razvoju Iran, Irak, Alžir so kasnili tudi po leto dni, čeprav so bili za izvoz odprti akreditivi; kot vzrok nekatere OZD navajajo tudi nesolidno poslovanje poslovnih bank iz drugih republik),

— višina deviznih terjatev do tujine je narasla do nivoja, da je ogrožen proizvodni in poslovni proces,

— neizplačane izvozne stimulacije ali njihovo izplačilo z nevnovčljivimi menicami so povzročale velik izpad celotnega prihodka.

Problemi so bili tudi pri uvozu, saj banke niso odpirale akreditivov po nekaj mesece. Združeno delo je tako brezobrestno devizno kreditiralo naše poslovne banke in Na-

rodno banko, hkrati pa samo ni imelo surovin za proizvodnjo.

Obenem so se organizacije združenega dela srečevale tudi s problemi na zunanjem tržišču, predvsem z izsiljevanjem tujih kupcev, ki so zahtevali nižje cene, prodajo na kredit itd., zaradi našega pospešenega izvoza v letu 1983. Svoje zahteve pa so tuji kupci mnogokrat dosegli predvsem zaradi neorganiziranega nastopa naših izvoznikov in njihove medsebojne nelojalne konkurence, ko je šlo za prodajo na tujem.

Možnosti koriščenja tujih blagovnih kreditov za uvoz repromateriala se OZD v večini niso posluževale, čeprav je bil njihov namen prav v zagotovitvi nemotenega proizvodnega procesa. Kot ponujena možnost je bila le-ta najprej ocenjevana z vidika pozitivnih vplivov in obremenitev organizacij združenega dela. Nedvomno je bil za zadržanost organizacij združenega dela odločilen ekonomski efekt obremenitve z velikimi tečajnimi razlikami, do česar pride pri dinarski protivrednosti odp'čevanja dolga zaradi intenzivnega padanja vrednosti dinarja napram konvertibilnim valutam. Pri vseh organizacijah združenega dela, ki so do sedaj proizvajale in poslovale brez obsežnih kreditnih nakupov v tujini pa dodatno obremenili njihovo kalkulacijo proizvodne cene še visok znesek za odplačila obresti.

Določena zadržanost je izvirala tudi iz dogovorjenega teritorialnega principa razdelitve pristojnosti registracije oziroma odobranja blagovnih kreditov: v Sloveniji je preko NB Slovenije kot koordinator Ljubljanska banka, ki pokriva npr. uvoz iz ZRN, dežel Beneluxa, v BiH banka v Sarajevu pokriva uvoz iz Avstrije itd. Ob tem nekatere domače banke še niso podpisale vseh možnih kreditnih aranžmajev oziroma so jih šele pred kratkim, to je po enem letu, kot npr. banka v Skopju za uvoz surovin iz Kanade. K navedenemu dodajamo še obveznost garancije Narodne banke, ki se daje po določeni administrativni poti.

Naše OZD v maloobmejni menjavi neposredno ne sodelujejo, ker niso iz tega področja, ampak se vključujejo posredno, in to predvsem preko poslovno-tehničnega sodelovanja z drugimi OZD ter preko SOZD, v okviru katerih delujejo.

Gospodarstvo občine je po deležu izvoza na konvertibilno področje na drugem mestu v Sloveniji, in je z več kot 30 % povečanjem konvertibilnega izvoza v letu 1983, kot gospodarstvo s pretežno predelovalno industrijo še toliko bolj občutilo navedene probleme.

Dosežki občinskega gospodarstva na področju zunanjetrgovinskega poslovanja v letu 1983:

Občinsko gospodarstvo je v letu 1983 izvozilo blago v vrednosti 198 milijonov dolarjev oziroma 12.559 milijonov din (IND 113,5) in je po absolutni vrednosti izvoza na prvem mestu med slovenskimi občinami. V slovenskem izvozu blaga predstavlja izvoz blaga naše občine 9,5 %. Izvoz blaga na konvertibilno področje je znašal 118 milijonov dolarjev oziroma 7.518 milijonov din (60 % celotnega uvoza) in je za 30,5 % večji kot v letu 1982. Takšen porast, ki je enkrat večji od planiranega, je posledica zelo velikega angažiranja vseh dejavnikov na tem področju. Po absolutni vrednosti so največ prispevale k takemu povečanju izvoza naslednje organizacije:

TZ Litostroj — povečali izvoz za 323 milijonov din,
ISKRA CENTER za elektrooptiko — 221 milijonov din,
ISKRA Avtomatika — 137 milijonov din,
Agrostroj — 135 milijonov din,
ISKRA TV Pržan — 132 milijonov din.

Delež konvertibilnega izvoza občine v Sloveniji predstavlja 7,5 % in je za 0,8 % večji kot v letu 1982.

Uvoz blaga je v letu 1983 znašal 17.371 milijonov din oziroma 274 milijonov dolarjev, uvoz iz konvertibilnega področja 6.466 milijonov din oziroma 102 milijona dolarjev in je za 3 % večji kot v letu 1982, kar je nekoliko več kot je bilo predvideno z resolucijo. Delež konvertibilnega uvoza naše občine v Sloveniji predstavlja 6 %.

Ugotavljamo, da so organizacije izvajale družbene usmeritve povečanja konvertibilnega izvoza blaga, kar so deloma uresničile tudi s tem, da so preusmerile izvoz s klirinškega področja na konvertibilno (klirinški izvoz se je zmanjšal za 4,8 %, konvertibilni pa povečal za 30,5 %). Na področju uvoza blaga pa se organizacije niso uspele preusmeriti na klirinško področje (klirinški uvvoz je ostal enak kot v letu 1982, konvertibilni pa se je povečal za 3 %) predvsem zaradi velike odvisnosti od konvertibilnega

STRUKTURA UVOZA BLAGA PO NAMENU

v %

	Uvoz skupaj			Uvoz iz konvertibilne		
	SRS	Ljubljana	Šiška	SRS	Ljubljana	Šiška
Skupaj						
1982	100	100	100	100	100	100
1983	100	100	100	100	100	100
Repromaterial						
1982	85,2	80,9	94,4	87,6	85,1	91,3
1983	87,9	82,6	96,7	90,8	86,1	95,2
Oprema						
1982	8,6	7,9	3,9	9,6	11,3	8,6
1983	6,4	5,7	2,1	8,6	8,7	4,8
Široka potrošnja						
1982	6,2	11,2	1,7	2,8	3,6	0,1
1983	5,7	11,7	1,2	2,4	4,6	0,0

področja, ki je pogojena z velikim uvozom tehnologije s tega področja v preteklih letih.

Naše gospodarstvo je v letu 1983 sorazmerno veliko uvažalo, vendar je uvažalo repromaterial, kar je bila nuja za nadaljevanje proizvodnje, predvsem za izvoz. V strukturi uvoza predstavlja repromaterial v SRS 87,9 %, v Ljubljani 82,6 % in v Šiški 96,7 %. Iz konvertibilnega področja so deleži uvoza repromateriala naslednji: SRS 90,8 %, Ljubljana 86,1 % in Šiška 95,2 %.

Povečal se je uvoz repromateriala, uvoz opreme pa zmanjšal (uvoza široke potrošnje ni bilo).

Kratkoročno gledano je takšna struktura uvoza ugodna, vendar z vidika dolgoročnega razvoja občinskega gospodarstva moramo reči, da ob nadaljnjem zmanjševanju uvoza opreme ne bomo sledili svetovnemu tehnološkemu razvoju in bomo postalj nekonkurenčni na tujih trgih.

Saldo je negativen in znaša —4.811 milijonov din, brez upoštevanja PETROL, DO Zemeljski plin, ki uvažajo plin za

potrebe celotne republike, pa je pozitiven in znaša 4.954 milijonov din. Saldo konvertibilne je pozitiven, vrednostno znaša 1.052 milijonov din, v preteklem letu pa je bil negativen (—518 milijonov din).

Pokritje uvoza z izvozom je 72,3 %; na konvertibilnem področju 116,3 % in na klirinškem 46,2 %. Če ne upoštevamo uvoza PETROL, DO Zemeljski plin, je pokritje 165,2 %; na konvertibilnem področju 116,4 % in na klirinškem 439,5 %.

Dejansko pokritje uvoza z izvozom je bilo za dobro polovico slabše, če upoštevamo, da morajo organizacije več kot polovico deviz izločati za skupne potrebe SFRJ in SRS. To pomeni, da organizacijam dejansko primanjkuje deviz za uvoz reprodukcijskega materiala in plačilo obveznosti do tujine.

Blagovna menjava s tujino po državah v letu 1983 je bila naslednja:

Izvoz	Skupaj	DVR	SEV	Ostale razvite države
I.—XII. 1983 (v milijonih din)	12.560	3.410	5.744	3.406
IND I.—XII. 1983	113,5	129,1	96,4	138,7
I.—XII. 1982				
Delež (v %)	100	27	46	27
Uvoz	Skupaj	DVR	SEV	Ostale razvite države
I.—XII. 1983 (v milijonih din)	17.371	49	11.301	6.021
IND I.—XII. 1983	101,9	222,7	102,7	100,0
I.—XII. 1982				
Delež (v %)	100	0,3	65,0	34,7

Vidimo, da občinsko gospodarstvo izvažajo največ (46 %) v države SEV, medtem ko v države v razvoju in ostale razvite države izvažajo približno enako, in sicer po 27 % celotnega izvoza.

Tu je treba poudariti, da izvoz v države SEV ni enak izvozu na klirinško področje, saj organizacije tudi v teh državah dosegajo za nekatere vrste izvoza plačilo na konvertibilnih devizah.

Uvoz iz držav SEV predstavlja skoraj dve tretjini od celotnega uvoza, iz razvitih držav eno tretjino, medtem ko je uvoz iz držav v razvoju še vedno izredno majhen (le 0,3 %).

Od vseh OZD s sedežem v občini Ljubljana-Šiška le 47 OZD ne izvažajo. Na področju industrije izvažajo skoraj vse, razen Savske elektrarne, TOZD HE Medvode, ŽG, DO Centralne delavnice, TOZD za vzdrževanje voz in strojev Šiška, Prod, Dežnik, POZD Litex in POZD Belplast, kakor tudi DSSS in TOZD-i skupnega pomena v delovnih organizacijah, kjer so kot izvozniki registrirane DO.

Na ostalih področjih ne izvažajo naslednje število OZD: gradbeništvo 7, promet 6, trgovina 8, gostinstvo 6, obrt 7, komunala 3 in finančno tehnične storitve 3. Poudariti je treba, da se dosti teh organizacij vključuje v mednarodno delitev dela posredno preko ostalih TOZD v okviru DO, oziroma preko drugih organizacij s katerimi sodelujejo, vendar te organizacije niso evidentirane kot proizvajalci — izvozniki na izvoznih carinskih dokumentih (ICD) tako, da niso registrirane kot izvozniki in jim večinoma ne priznajo udeležbo na ustvarjenem deviznem prilivu.

Med OZD, ki ustvarijo tudi do 30 % celotnega prihodka s posrednim izvozom moramo omeniti POZD Litex, POZD Belplast, DO Vektor, POZD Ofset, Galvana, Dežnik, Vegrad TOZD GO, Gradbinec TOZD GO in druge.

Najboljše rezultate za vloženo delo na področju izvoza na konvertibilni trg so dosegle s svojim angažiranjem organizacije s področja »proizvodnja električnih strojev in aparatov«. Ta uspeh je plod preteklega dolgoletnega vlaganja v proizvodnjo za izvoz in raziskave tujega trga. S tem so si zagotovile take proizvodne programe, po katerih je na zunanjem trgu zaenkrat dovolj povpraševanja.

Po vrednosti največ blaga izvozijo članice SOZD ISKRA, in sicer za 2.530 milijonov din oziroma 40 milijonov dolarjev, kar predstavlja več kot tretjino vsega konvertibilnega izvoza blaga.

Najuspešnejši izvozniki blaga na konvertibilno področje:

	V milijonih din
ISKRA, Center za elektrooptiko	1.660
Slovin, Slovenija vino	859
Lek	786
TZ Litostroj	637
Donit	453
Avtomontaža	432
Color	388
ISKRA, TV Pržan	375
AERO, TOZD Celuloza	349
Dekorativna	254

Največji porast so zabeležili v Color (IND 239,6), TZ Litostroj (IND 209,5) in Dekorativna (IND 167,2).

Teh deset izvoznikov je izvozilo skupaj za 6.193 milijonov din, kar predstavlja 82,4% vsega občinskega izvoza na konvertibilno področje, petnajst največjih izvoznikov (še ISKRA Avtomatika, Agrostroj, Rašica, ISKRA, IEZE in Unitas) pa predstavlja 92% celotnega konvertibilnega izvoza.

Med temi petnajstim izvozniki sta dve enoviti delovni organizaciji, dve temeljni organizaciji, katerih sedež delovne organizacije je izven občine in 11 delovnih organizacij z 49 temeljnimi organizacijami in 13 delovnimi skupnostmi s 15.815 zaposlenimi (49,4% vseh zaposlenih v občini).

Navedenih petnajst organizacij ima obenem tudi največji presežek izvoza nad uvozom blaga na konvertibilnem področju. Največji pozitivni saldo imajo ISKRA Center za elektrooptiko v višini 20,6 milijonov dolarjev, Slovin — Slovenija vino 6,6 milijonov dolarjev, TZ Litostroj 5,7 milijonov dolarjev, AERO, TOZD Tovarna celuloze 3,8 milijonov dolarjev in Agrostroj 2,1 milijona dolarjev.

Ta pojav visoke koncentracije izvoza pomeni, da je potrebno iskati možnosti za nadaljnje povečanje izvoza pri ostalih organizacijah, predvsem pa pri tistih, ki se v izvoz do sedaj niso vključevale. To bodo lahko storile le z večjim angažiranjem na tem področju, predvsem pa z preusmeritvijo svojih proizvodnih programov in izboljšanjem kvalitete svoje proizvodnje.

Blagovni izvoz-uvoz spremlja dejansko le pretok blaga, medtem ko ne zajema storitev, nekaterih višjih oblik menjave in kreditnih odnosov, kar pa zajema plačilni promet OZD s tujino.

Skupni devizni prilivi od izvoza blaga, storitev in po kreditnih odnosih v letu 1983 so bili 142 milijonov dolarjev oziroma 8.989 milijonov din. V primerjavi z lanskim letom so se povečali za 1,8%, prilivi s konvertibilnega področja so se povečali za 11,1% in so znašali 4.809 milijonov din oziroma 76 milijonov dolarjev. S tem smo izpolnili nalogo, ki je predvidevala povečanje konvertibilnih deviznih prilivov.

Zaskrbljujoče pa je, da dinamika konvertibilnih deviznih prilivov zaostaja za konvertibilnim izvozom blaga, in sicer za 19,4 odstotne točke. Konvertibilni devizni prilivi od ustvarjenega izvoza, predvsem iz držav v razvoju so kasnili tudi po leto dni, kar pa je negativno vplivalo na devizo in dinarsko likvidnost gospodarstva, kakor tudi na dohodkovni uspeh (nevarnost izgub).

Po drugi strani pa so devizni prilivi zaostajali za dinamiko doseženega izvoza blaga tudi zaradi tega, ker so bile nekatere organizacije združenega dela zainteresirane za kasnejše plačilo oziroma so zadrževale devize v tujini in na ta način dosegale ugodnejše dohodkovne rezultate, zaradi intenzivnega drsenja dinarja.

Skupni devizni odlivi so v letu 1983 znašali 225 milijonov dolarjev oziroma 14.293 milijonov din in so se v primerjavi z letom 1982 povečali za 16,7%. Odlivi na konvertibilno področje so se zmanjšali za 2,8% in so znašali 4.952 milijonov din oziroma 78 milijonov dolarjev.

Saldo deviznih prilivov in odlivov je negativen in znaša —5.294 milijonov din (IND 154,7), saldo konvertibilne devizne bilance je tudi negativen in znaša —143 milijonov din, vendar je več kot petkrat manjši kot v letu 1982 (IND 18,6).

Brez upoštevanja PETROL, DO Zemeljski plin, ki uvaža plin za potrebe celotne republike, pa je saldo devizne bilance pozitiven, in sicer 3.631 milijonov din (IND 132,3), prav tako tudi saldo konvertibilne devizne bilance v višini 482 milijonov din (lani negativen —69 milijonov din).

Obveznosti občinskega gospodarstva na področju zunanjetrgovinskega poslovanja v letu 1984

Osnovo za ugotavljanje plačilne sposobnosti OZD do tujine (za plačilo zapadlih kreditnih obveznosti, uvoz blaga in storitev ter združevanje) dobimo, ko od skupnega deviznega priliva odštejemo obvezno izločanje deviz za skupne devizne potrebe SFRJ in SRS.

Celotna zadolženost občinskega gospodarstva je na dan 31. 12. 1983 znašala 9.993 milijonov din (158 milijonov dolarjev) oziroma 7,7% celotne republiške zadolženosti. Kreditna zadolženost na konvertibilnem področju je na dan 31. 12. 1983 znašala 9.758 milijonov din oziroma 154 milijonov dolarjev (tj. 7,9% republiške zadolženosti na tem področju). Od tega zneska odpade 83,3% na glavnico in 16,7% na obresti.

Najbolj zadolžene so na konvertibilnem področju naslednje organizacije:

	V milijonih din
Petrol, DO Zemeljski plin	5.684
TZ Litostroj	613
SOZD Slovin	533
ISKRA, DO Avtomatika	521
ISKRA, Mikroelektronika	449
ISKRA, DO IEZE	423
LEK	317
AERO, TOZD Tovarna celuloze Medvode	254
DONIT	183
SLOVIN, DO Slovenija vino	120

Skupna zadolženost teh desetih organizacij znaša 9.097 milijonov din, kar predstavlja več kot 93% celotne kreditne zadolženosti občinskega gospodarstva na konvertibilnem področju.

V letu 1983 so organizacije združenega dela odplačale anuitete v višini 25 milijonov dolarjev oziroma 1.607 milijonov din in 12 milijonov dolarjev oziroma 756 milijonov din obresti, skupaj 37 milijonov dolarjev oziroma 2.363 milijonov din.

V letu 1984 bodo organizacije združenega dela morale odplačati 50 milijonov dolarjev oziroma 3.202 milijona din zapadlega konvertibilnega dolga, to je skoraj tretjina celotne trenutne zadolženosti, kar bo zanje predstavljalo veliko breme. Polovica obveznosti odpade na PETROL DO Zemeljski plin za kar združeno delo združuje sredstva v okviru interesne skupnosti naftno plinskega gospodarstva. Druga polovica, ki predstavlja približno 30% planiranega konvertibilnega deviznega priliva v letu 1984 pa je obveznost občinskega gospodarstva. OZD razpolagajo z največ 45,9% ustvarjenih deviz (približno 2500 milijonov din oziroma 39 milijonov dolarjev od planiranega konvertibilnega deviznega priliva), od tega pa morajo nameniti 64% za odplačilo zapadlih kreditnih obveznosti, to pomeni, da jim za vse ostale potrebe (uvoz repromaterialov in surovin, združevanje itd.) ostane le 900 milijonov din oziroma 14 milijonov dolarjev. Taka ugotovitev pa drži samo v primeru, da bo konvertibilni devizni priliv imel enako dinamiko porasta kot planirani izvoz. Gospodarske organizacije v občini imajo v prihodnjem letu zelo visoke obveznosti in jih bodo lahko poravnale le, če bodo uresničile resolucijske naloge:

— večje vključevanje v mednarodno delitev dela, ki mora temeljiti na izvozu izdelkov visoke stopnje obdelave na osnovu lastnega znanja in na razvijanju višjih oblik sodelovanja s tujino ter se ne zadovoljiti le s kompenzacijskimi ter dodelavnimi posli,

— povečanje konvertibilnega izvoza za 15% in usklajitev svojih planov zunanjetrgovinskih odnosov v okviru grupacij SISEOT,

— omejevanje uvoza (predvsem iz konvertibilnega področja) na najnižjo možno raven,

— tesnejše sodelovanje združenega dela z drobnim gospodarstvom in nosilci osebnega dela za povečanje izvoza in zmanjšanje uvoza,

— hitrejše nadomeščanje uvoženih surovin z domačimi.

Pogoji poslovanja na zunanjetrgovinskem področju v letu 1984

Tudi v letu 1984 se delovne organizacije srečujejo z istimi težavami, tj. z nedodelanim sistemom zunanjetrgovinskega poslovanja v prvem tromesečju leta 1984. Nov problem pa je nastal pri organiziranosti gospodarstva in razpolaganja z devizami. Novi predpisi namreč določajo, da se bo prosti devizni trg napajal iz presežkov deviz nad družbeno priznanimi reprodukcijskimi potrebami izvoznikov. Zato v razpravah o povežovanju gospodarstva v tem letu zlasti nekatere manj razvite in devizno močno negativne republike dolgo niso pristale na to, da bi sploh omogočili kako drugačno povežovanje organizacij kot v zbornična splošna združenja, kjer so organizacije vključene glede na naravo svoje dejavnosti (ne glede na to, kako in s kom teče proizvodni proces), ker so pričakovali da bo tako prišlo na trg več deviz. Zaradi tega je tudi Gospodarska zbornica SFRJ zahtevala, da se organizacije združenega dela povežejo v splošnih zborničnih združenjih in ni soglašala s povežovanjem v posebne oblike povezav gospodarstva. Organizacije združenega dela smatrajo, da bi s povežovanjem v posebne oblike povežovanja gospodarstva, kot prave reprodukcijske verige zaradi zagotavljanja proizvodnje za izvoz lahko izvozile tudi do 20% več, kakor če bi bile povezane v splošnih zborničnih združenjih. Na podlagi deviznega zakona so organizacije združenega dela prijavile nad 60 posebnih oblik povežovanja gospodarstva zvezni interesni skupnosti za ekonomske odnose s tujino, ki pa je do sedaj potrdila le nekaj povezav, od 14 slovenskih samo Slovenija papir, Iskra, Gorenje in IMV. Ker dosedaj še niso izdelali strokovnih normativov, kateri reprodukcijsko povežani poslovni sistemi se lahko štejejo kot reprocelota, da bi na podlagi teh normativov lahko ustrezno odločali, ostalih povezav niso odobrili in tem organizacijam grozi interventni predpis v obliki polovične razpoložljive kvote.

Kljub sistemskim rešitvam primanjkuje denarja za izvozne spodbude in tako bodo izvozne spodbude za konvertibilno območje letos manjše kot so bile v preteklem letu.

Konvertibilni izvozniki letos ne bodo imeli ugodnosti prostega razpolaganja z devizami, ustvarjenimi nad načrtovanim izvozom. Po novem bo namreč treba prispevati tudi od tega del deviz za skupne potrebe, o porabi preostalih pa se dogovoriti v povezavi, v kateri je taka organizacija.

Načrte pri izvozu blaga in storitev na konvertibilno področje so v letu 1984 izredno zahtevne (visoki absolutni porasti), izredno visoke obveznosti do tujine glede na relativno nizko kvoto deviz (razpolagalna pravica OZD največ 45,9% po izločanju deviz za skupne devizne potrebe SFRJ in SRS), s katerimi morajo kriti kreditne obveznosti do tujine in vse ostale potrebe (uvoz surovin, repromateriala, neblagovni devizni odlivi in združevanje). Zavedati se moramo, da naše organizacije že sedaj dosegajo zelo dobre izvozne rezultate, tako npr. Rašica s svojim izvozom pokriva 40% vseh izvoznih kvot Jugoslavije za tržišče EGS; Donitova proizvodnja tesnilnih plošč predstavlja 10% svetovne trgovine; Iskra center za elektrooptiko pokriva s svojimi proizvodi praktično vse potrebe bližnjevzhodnega tržišča.

Ob tem moramo spoznati tudi objektivne realne možnosti, kajti nadaljnji prodor na tržišča držav v razvoju, kamor že sedaj izvažamo 27% celotnega izvoza zahteva kreditiranje uvoznikov, za kar pa trenutno nismo sposobni. Tako bo v bodoče na to tržišče vse težje izvažati končne izdelke, zaradi česar bo vse bolj potrebno razvijati višje oblike gospodarskega sodelovanja z državami v razvoju.

Organizacije združenega dela morajo uresničiti vse te naloge in doseči podobne uspehe kot v letu 1983 s povežanjem proizvodnje za izvoz in preusmeritvijo izvoza s kliniškega na konvertibilno področje. To bo izredno težka naloga (povežanje konvertibilnega izvoza za 15%), katere izpolnitev bo odvisna predvsem od izpolnjevanja planov petnajstih največjih izvoznikov na konvertibilno področje. Če vemo, da teh petnajst organizacij ustvari 92% konvertibilnega izvoza in okrog 82% dohodka celotnega občinskega gospodarstva pomeni, da ostale organizacije tudi z višjimi porasti ne morejo bistveno prispevati k absolutnem porastu konvertibilnega izvoza. Vse ostale organizacije, predvsem tiste, ki ne izvažajo pa se morajo vključevati v mednarodno delitev dela z vključevanjem v posebne oblike povezav gospodarstva (reproverige) oziroma preko

splošnih zborničnih združenj in tako prispevati k povečanju proizvodnje za izvoz in nadomeščanju uvoza surovin in repromateriala. Vse to morajo doseči ne glede na nedodelane in neznane pogoje poslovanja s tujino, saj še do danes ni znana usoda nepotrjenih posebnih oblik povezav gospodarstva niči natančne pravice razpolaganja z devizami idr. Zato je potrebno, da se organizacije še bolj kot doslej angažirajo pri vključevanju v mednarodno delitev dela, predvsem z medsebojnim povežovanjem in skupnim nastopanjem na tujih trgih.

Gradivo je obravnaval komite za družbeno planiranje in gospodarstvo in oblikoval naslednji predlog akcijskih usmeritev:

Na podlagi resolucije o politiki izvajanja družbenega plana občine Ljubljana-Siška za obdobje 1981-1985 v letu 1984 in dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije v občini Ljubljana-Siška in širši družbenopolitični skupnosti predlagamo naslednje usmeritve, ki so obvezne za vse družbene dejavnike na področju vključevanja gospodarstva občine Ljubljana-Siška v mednarodno delitev dela.

Združevanje sredstev, proizvodno, poslovno ali interesno povezanih OZD moramo uveljaviti kot prevladujoč odnos pri financiranju skupno dogovorjenih prioritet razvoja na področju izvoza.

Pri naložbeni politiki morajo tudi v prihodnje imeti prednost izvozni programi, predvsem s področja strojegradnje, elektrotehnične in kemične industrije ter posamezni programi v kovinsko-predelovalni, tekstilni, lesni in živilski industriji.

V prihodnje je treba zagotoviti še hitrejši razvoj drobnege gospodarstva, ki se mora bolj intenzivno kot dosedaj vključevati v proizvodne programe OZD na podlagi učinkovite delitve dela in specializacije, kar bo prispevalo k hitrejšemu vključevanju v mednarodno menjavo.

Organizacije združenega dela na področju gradbeništva kot industrije morajo z razvojnimi programi in investicijskimi naložbami doseči prestrukturiranje proizvodnje, da ne bo le-ta odvisna od uvoza surovin in tehnologij, temveč se bo na osnovi domačega znanja in surovin pospešeno vključevala v mednarodno delitev dela. Kot osnovno merilo naložb mora biti povečanje deviznega neto efekta, nadomeščanje uvoza in visoko produktivno zaposlovanje.

Prednost v oskrbi s surovinami in energijo ter pri naložbah bodo imele organizacije, ki s proizvodnjo na osnovi domačih surovin v najkrajšem času povečajo izvoz in preusmerijo sedanjo proizvodnjo na proizvodnjo višje stopnje predelave.

Pobudnik združevanja sredstev morajo biti nosilci uresničevanja programov ob pomoči medobčinske gospodarske zbornice in bank.

Pri pripravi investicijskih programov je treba nuditi vsi strokovno pomoč organizacijam združenega dela, kar je naloga medobčinske gospodarske zbornice, bank in komisij za presojo investicij.

V okviru medobčinske gospodarske zbornice je treba ob sodelovanju bank spodbuditi pripravo novih izvoznih programov in združevanje proste akumulacije organizacij združenega dela na načelih ustvarjanja skupnega dohodka.

V polni meri izrabiti obstoječe proizvodne zmogljivosti tistih OZD, ki so sposobne s svojimi kadri, opremljenostjo, naravnostjo in sposobnostjo prilagajanja ekonomskim kriterijem gospodarjenja učinkovito se vključevati v mednarodno menjavo. V tem smislu je treba v organizacijah združenega dela in medobčinski gospodarski zbornici narediti ustrezne analize.

Organizacije združenega dela bodo pripravile programe izvoza za leto 1984 in 1985 ter jih medsebojno uskladile v reproverigah, splošnih združenjih in enotah SISEOF. Spoštovanje v SISEOT dogovorjenih planov predstavlja za vse organizacije združenega dela fiksno obveznost. Te programe bodo zasnovale na že opredeljenih stališčih ter z njimi opredelile strategijo odnosov z razvitimi zahodnimi in socialističnimi državami ter z deželami v razvoju.

Organizacije združenega dela morajo aktualizirati programe prilivov in odlivov deviznih sredstev in odgovarjati za njihovo realizacijo.

Potrebno je iskati možnosti, da bi v bodoče organizacijam ostajal večji delež od ustvarjenega deviznega priliva za zagotovitev nujne tehnološke modernizacije proizvodnje.

V izvoz se morajo vključiti neposredno ali posredno vse organizacije združenega dela, zlasti in tistih panogah in dejavnostih v katerih smo konkurenčni na svetovnem trgu

oziroma pri katerih le delno zaostajamo v primerjavi z razvitimi državami.

V okviru medobčinske gospodarske zbornice je treba pripraviti program za pospešitev medsebojnega dohodkovnega povezovanja organizacij združenega dela za enotnejše in celovitejše nastopanje na tujih tržiščih in doseči večjo povezanost proizvodnih organizacij združenega dela z zunanjetrgovinskimi organizacijami združenega dela.

V proizvodnji je potrebno z večjim povezovanjem v reprodukcijske celote na osnovi dohodkovnih odnosov in učinkov pri skupnem izvozu doseči boljšo oskrbljenost z reprodukcijskim materialom.

V vseh organizacijah združenega dela je treba pripraviti program intenzivnega nadomeščanja uvoženih surovin z domačimi.

Poslovodni delavci v organizacijah združenega dela so strokovno odgovorni za uresničevanje akcijskih usmeritev, ocena njihove učinkovitosti se bo upoštevala pri reizbornosti kadrov.

Gradivo in predlog akcijskih usmeritev je obravnaval tudi odbor za družbenoekonomski razvoj pri OK SZDL, ki je oblikoval načelne pripombe, vendar jih komite za družbeno planiranje in gospodarstvo kot upravni organ ni zmožen realizirati, ter konkretne pripombe, ki so sedaj v gradivu vključene.

Gradivo je bilo posredovano skupščinskima odboroma za družbenoekonomske odnose in za družbenoekonomski razvoj, vendar na seji nista bila sklepčna in gradiva nista obravnavala.

**Predsednik komiteja
Peter Hočvar, I. r.**

UGOTOVITVE, STALIŠČA IN ZAKLJUČKI IZVRŠNEGA SVETA K GRADIVU »VKLJUČEVANJE GOSPODARSTVA OBČINE LJUBLJANA-ŠIŠKA V MEDNARODNO DELITEV DELA«

Izvršni svet sprejema informacijo o vključevanju gospodarstva občine Ljubljana-Šiška v mednarodno delitev dela in ugotavlja, da je to dobra podlaga za sprejemanje konkretnih nalog in aktivnosti za realizacijo v tem trenutku izredno pomembne usmeritve celotne družbene skupnosti. Ob tem mora prevladati mnenje, da izvoz nj dolgoročni cilj naše družbe, ampak samo sredstvo za ustvarjanje pogojev za nemoten, skladen, celovit in pospešen družbeni razvoj. Nedvomno se delavci v združenem delu v občini zavedajo svojih odgovornosti na tem področju, kar najbolj prepričljivo dokazujejo doseženi rezultati v letu 1983. Ta odgovornost dobi še večjo težo ob dejstvu, da ustvari združeno delo v občini Ljubljana-Šiška kar 46,1 % izvoza v Ljubljani in 9,5 % v republiki.

Na prvi pogled ni nič kaj razveseljiv podatek, da samo deset (10) OZD ustvari preko 77 % izvoza, vendar pa moramo vedeti, da je v teh desetih organizacijah zaposleno 11.986 delavcev, to pa je 37,5 % vseh zaposlenih v gospodarstvu občine.

Rezultati gospodarjenja v letih 1982 in 1983 jasno kažejo, da se položaj izvoznikov izboljšuje in da je izvoz (razen pri redkih izjemah) dohodkovno zanimiv. To nam mora biti ob upoštevanju koristi, ki jih ima celotna družbena skupnost od večjega vključevanja v mednarodno delitev dela, spodbuda za še večja prizadevanja na tem področju.

Izvršni svet meni, (to dokazujejo tudi rezultati obiskov in razgovorov z vodilnimi delavci v OZD), da so skoraj v vseh OZD še velike rezerve za prodor na tuja tržišča. Te rezerve se kažejo tako v nizkem deležu proizvodnje, ki je namenjen izvozu, v številu oziroma asortimanu izvoznih artiklov kot tudi v številu OZD, ki se vključujejo v izvozna prizadevanja.

V načrtih izvajanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije (v republiki, mestu in občini) so konkretizirane nekatere naloge katerih realizacija naj doprinese k bistvenim premikom v smeri večjega in hitrejšega vključevanja v izvozne aktivnosti. Izhajajoč iz glavnih ugotovitev pričujoče informacije in upoštevaje naloge iz dolgoročnega programa sprejema izvršni svet naslednje zaključke in predloge:

1. Vse organizacije združenega dela morajo na osnovi ocen lastnih možnosti sprejeti programe vključevanja v izvozna prizadevanja. To še zlasti velja za tiste OZD, ki imajo za tuji trg zanimive proizvode ki v pogledu kvalitete

nič ali le delno zaostajajo za razvitimi državami. Trenutno večji dohodkovni učinki na domačem trgu ne smejo delovati kot zaviralni faktorji.

2. Izvozne programe, ki morajo biti vsklajeni v reprovirigah, splošnih združenjih in SISEOT, bodo OZD pripravile oziroma sprejele za leti 1984 in 1985. Vse OZD so dolžne dosledno spoštovati tako vsklajene izvozne plane, ki za njih pomenijo trdno obveznost.

3. Medobčinska gospodarska zbornica mora ob sodelovanju splošnih združenj pripraviti program za pospeševanje medsebojnega dohodkovnega povezovanja OZD za enotno in celovito nastopanje na tujih tržiščih in za večjo povezanost proizvodnih in zunanjetrgovinskih OZD. Obenem bo spodbujala OZD k pripravi novih izvoznih programov in k združevanju proste akumulacije OZD na načelih skupnega dohodka za realizacijo teh programov.

4. Tudi v prihodnje bodo imeli pri naložbeni politiki prednost izvozni programi predvsem s področja strojegradnje, elektrotehnične in kemične industrije ter posamezni programi in kovinsko-predelovalni, tekstilni, lesni in živilski industriji.

Pri pripravi ustreznih investicijskih programov morajo aktivno sodelovati medobčinska gospodarska zbornica, banke in komisije za presojo investicij.

5. Boljšo oskrbljenost z reprodukcijskim materialom bo možno doseči tudi z večjim povezovanjem v reprodukcijske celote in na tej osnovi ustvarjenim skupnim deviznim prihodkom.

6. Vse OZD morajo sprejeti programe intenzivnega nadomeščanja uvoženih surovin z domačimi.

Prednost v oskrbi s surovinami in energijo ter pri naložbah bodo imele organizacije, ki s proizvodnjo na osnovi domačih surovin v najkrajšem času povečajo neto devizni efekt, povečajo izvoz in preusmerijo proizvodnjo v višjo stopnjo predelave.

7. OZD morajo tekoče spremljati svoje plane prilivov in odlivov deviznih sredstev, sproti poravnati svoje obveznosti in sprejemati ustrezne ukrepe za realizacijo sprejete politike na tem področju.

8. Za realizacijo teh nalog bodo odgovorni subjekti sprejeli konkretne akcijske in operativne programe kot samostojne dokumente, ali pa jih bodo opredelili v svojih planskih dokumentih.

Poslovodne strukture v OZD ter vodilni delavci v drugih institucijah so osebno odgovorni za uresničevanje teh nalog, ocena njihove učinkovitosti in uspešnosti pa se bo upoštevala ob relekcijah.

9. Izvršni svet bo tekoče spremljal izvajanje teh nalog in o tem najmanj dvakrat letno obveščal skupščino občine.

Izvršni svet

Na podlagi 632. člena zakona o združenem delu (Ur. list SFRJ, št. 53/76, 57/83) in na podlagi 13. člena zakona o sprejemanju začasnih ukrepov družbenega varstva, samoupravnih pravic in družbene lastnine (Ur. list SRS, št. 32/80) ter 193. člena statuta občine Ljubljana-Šiška (Ur. list SRS, št. 2/78, 31/81 in 8/82)) je skupščina občine Ljubljana-Šiška na ..... zasedanju zbora združenega dela dne ..... sprejela

SKLEP

o prenehanju začasnega ukrepa družbenega varstva v DO PAP, Ljubljana, Celovška cesta 258 in v Delovni skupnosti skupnih služb, Ljubljana, Celovška cesta 258.

I.

Začasni ukrep družbenega varstva v DO PAP in delovni skupnosti skupnih del preneha.

II.

Razreši se začasni kolegijski poslovodni organ delovne organizacije v sestavi Florjančič Franc, predsednik Potokar Franc, član Medica Ivan, član Lipušček Marko, član in začasni individualni poslovodni organ delovne skupnosti Krist Boris.